

Aarhus School of Architecture // Design School Kolding // Royal Danish Academy

Forskudte Hjem

Ryborg Jørgensen, Thomas

Publication date:
2012

Document Version:
Tidlig version også kaldet pre-print

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Ryborg Jørgensen, T. (2012). *Forskudte Hjem: forelæsningsmanuskript til symposiet 'Notationer' KADK 28.09.2012*. Paper præsenteret ved Notationer, København, Danmark.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Forelæsningsmanuskript til symposiet 'Notationer' KADK 28.09.2012.

- ill. 1 -

Mit navn er Thomas Ryborg Jørgensen, jeg er arkitekt og lektor her på arkitektskolen hvor jeg underviser på studieafdeling 7, og bedriver forskning på institut 1. Der ud over har jeg igennem snart mange år, drevet min egen lille tegnestue og har efterhånden en del byggerier på samvittigheden.

I invitationen står det formuleret at jeg bedes komme med et oplæg om min praksis som arkitekt, underviser og/eller forsker. Jeg arbejder i den forstand med alle tre praksisser i én, mere eller mindre, skøn sammenblanding.

Når vi diskuterer praksisbegrebet sættes det næsten altid lig med arkitektens praksis, men det som først og fremmest interesserer mig, som en afgørende inspiration for mine tre praksisser, er i højere grad en fjerde praksis uden for mig selv, som jeg kalder arkitekturens praksis.

Som eksempel på hvad jeg mener med begrebet arkitekturens praksis, vil jeg derfor tage udgangspunkt i en værkanalyse af Kay Fisker og C.F. Møllers Vodroffsvej 2, og - med dette værks "praksis" som udgangspunkt - tale for en kompleks helhedsforståelse som jeg mener arkitekten må tage i betragtning, og det i denne sammenhæng relevante spørgsmål som mit oplæg til sidst vil stille, lyder derfor: hvad betyder dette for *arkitektens praksis*, og derfor også de notations- og repræsentationsformer vi benytter os af?

Jeg vil starte med at sige, at jeg har en hovedanfægtelse; Jeg mener at arkitekturens helhedsdannelser er arkitekturens uundværlige og vigtigste bidrag til verden. Og uanset om vi bruger ordet helhedsdannelse, eller vi kalder det noget andet, mener jeg at arkitekturens samlende og syntetiserende kræfter, er det vi først og fremmest sætter i gang, eller bør sætte i gang som arkitekter. Nogle vil mene at dette er en romantisk harmonisøgende tilgang til arkitekturen, men min holdning er, at det helhedsdannende altid har kendetegnet, og fortsat vil kendetegne arkitekturen, og det som igennem arkitekturhistorien har skiftet, er måden hvorpå disse helhedsdannelser er tilrettelagt og fungerer. I den forstand mener jeg at helhedsfordringen stadig er altafgørende for arkitekturen, og at det for arkitekter i dag, handler om at finde måder der er relevante og kan virke, aktuelt og fremover.

Det er min anfægtelse at hvis et værk skal virke vellykket som helhed, kan det ikke kun forme sin egen lille *verden*, men må realiseres og virke i en mere omfattende *virkelighedskompleksitet*, med alt hvad det indebærer af byggeprocesser, brugerprocesser, kontekstrelationer, div. offentligheder, bæredygtighedsaspekter, tids- og forandringsprocesser og div. andre *realiteter* der er involveret i, forudsætter, påvirker og påvirkes af arkitekturværkets helhed – dets samlede effekt.

- ill. 2 -

”Attention is shifted from the hermetic procedures of design to the life of the building as it unfolds over time, beyond the control of its authors.” - Stan Allen

Langt hen ad vejen er jeg enig i Stan Allens berømte udsagn, men omvendt stiller den måske også en modsætning op, hvor man mere eller mindre opfordres til at vælge mellem arkitekturens indadvendte og dens udadvendte sider. Her er jeg nok mere både-og. Men mere om dette senere.

- ill. 3 -

Jeg kalder min analyse af Vodroffsvej 2, for ’Forskudte Hjem’.

FORSKUDTE HJEM

af Kay Fisker og C.F. Møller. (opført 1929-30)

- ill. 4 -

Fisker kritiserede senere i sin karriere selv Vodroffsvej 2. Niels-Ole Lund er ligeledes kritisk og skriver bl.a.; »Huset er et typisk overgangsprodukt, hvor lejlighederne stadig er præget af borgerlige boidealer, mens det ydre i sidste øjeblik er ændret med en moderne forkærlighed for vandrette forskydninger« citat slut. Uanset dette, er Vodroffsvej 2 ikke desto mindre et værk der giver anledning til en række interessante overvejelser, fordi huset har evnet at møde og, i en vis forstand, forandre sig med tiden, uanset at huset er fredet i både sit ydre og sit indre, hvorfor husets form og detaljer i al væsentlighed er fastholdt uanset beboernes med tiden ændrede livsformer.

De vandrette forskydninger som Niels-Ole Lund omtaler, er konkret de horisontale halv-etagehøje bånd af murværk i skiftevis røde og gule tegl der giver bygningen sit horisontalt orienterede og lagdelte udtryk. Delingen i halv-etagehøje bånd optager et terrænspring mellem Vodroffsvej og den højere beliggende Skt. Jørgens Sø.

- ill. 5 -

Hver lejlighedsetage spænder over to bånd (et gult og et rødt), hvor terrænforskydningen afstedkommer at lejlighederne mod Vodroffsvej er forskudt vertikalt med en halv etage (et bånd) i forhold til lejlighederne mod søen. En formmæssig konsekvens af dette, er, at i lejlighedernes facader mod Vodroffsvej er alle brystninger og altaner formet af de gule teglbånd, og alle vinduer er sat i de røde teglbånd. Mod søen er det omvendt. Murbåndene kommer på denne vis til at udtrykke sig som tydelige ”indhegninger” af de enkelte lejligheder og disses sammenfletninger og stablinger i et privat bygningsfællesskab. Bygningens forskydning, kommer på denne vis til at udtrykke privathedernes, og de indre forskelles sammenhæng med, og meget direkte indlejring i nærkontekstens snit og det umiddelbart omgivende offentlige rum.

Bygningens storform som en ”afsluttende spids” mod Gl. Kongevej udtrykker en sammenhæng med hele det bygningsfelt ned til Rosenørns Alle, der ligger mellem Vodroffsvej og Skt. Jørgens Sø, og

udtrykker dermed en større offentlighedsskala som det private er indlejret i, incl. Skt. Jørgens Sø som hele bygningsfeltet relaterer til, og dermed også hele systemet af søer og Københavns historiske by-geometri.

- ill. 6 -

Forstået på denne måde udtrykker Vodroffsvej 2 sig ikke blot i et internationalt formsprog - modsat Niels-Ole Lunds forståelse - men medierer mellem en moderne tilgangs historie- og kontekstløse horisontale bånd, og disses "foldninger" der på subtil vis også tilnærmer sig det ældre Københavns arkitektoniske motiver og former.

- ill. 7 -

Fx med tårneffekten mod Gl. Kongevej der går i dialog med den ældre bys traditionelle hjørnetårne.

- ill. 8 -

Materiemæssigt er anvendelsen af en kombination af røde og gule tegl ligeledes kontekst- og historiebevidst, og stærkt relationsskabende til de på Vodroffsvej overfor liggende ældre rød og gulmønstrede teglhuse.

- ill. 9 -

Og også de senere tilkomne bygninger omkring har adapteret dette motiv, mere eller mindre vellykket.

- ill. 10 -

- ill. 11 -

Hvis vi vender tilbage til bygningens facader,

- ill. 12 -

for denne gang at følge bevægelsen indad i bygningen, hæfter man sig ved at de - mod omgivelserne orienterede - vinduer, er dannet af det samme højformat vindueelement samlet i forskellige antal fag i abrupte horisontale rytmer. Vinduesrytmen i de ydre facader antyder og afspejler meget direkte kompleksiteten i de indre lejlighedsorganiseringer og de forskellige grader af åbenhed og udadvendthed i de randliggende indre rum der oprindeligt afgrænsede herskabets "verden", med værelser, spisestue og opholdsstuer.

- ill. 13 -

Hvis man trænger længere ind i bygningen, når man ind til tjenestefolkets "verden" der oprindeligt afgrænsede sig til den indre gård, hvori en "indre bygning" med alle køkkener, toiletter og husets eneste bagtrappe er placeret. Den indre bygning deler gården i to mindre gårde.

Denne organisering mellem herskab og tjenestefolk medførte en meget tydeligt udtrykt hierarkisk deling i to "verdener", hvilket bl.a. er fremhævet ved at de ydre facaders horisontale forskelsspil mellem røde og gule teglbånd er ophævet i de indre gårde, hvor en grålig tegl i stedet er anvendt fra top til bund, hvorfor de indre gårde i stedet har en udpræget vertikal gestus.

- ill. 14 -

- ill. 15 -

På trods af at de to gårde oprindeligt var kvalificeret til umiddelbart teknisk-profane formål som lys- og luftgivere, og plads til vareindlevering til tjenestefolkets arbejde, vil jeg hævde at de også tilføjer en vigtig psykologisk og stemninggivende effekt, der bidrager til husets samlede fortælling. Et bidrag der ikke er blevet mindre af at bygningen i dag anvendes på en anden måde end oprindeligt tiltænkt.

Oprindeligt mødte de forskellige herskabers tjenestefolk hinanden på bagtrappen og i den første gård og kælderen, og udfoldede en, selvfølgelig begrænset, men ikke desto mindre vigtig socialitet. Vinduerne i gårdene er 2fags højformat og ligger i plan med de indre facadevægge, på samme måde som de ydre facader, men enkelte vinduer skiller sig ud ved at være kvadratiske, krydsdelte og fremskudte fra facadeplanet.

- ill. 16 -

Denne fremskydning giver indvendig plads og lys til en vinduesniche og et indbygget anrettermøbel til tjenestefolket, i gangen tæt på spisestuen. Hver gård har to vertikale serier af anrettervinduer der er placeret lige over for hinanden

- ill. 17 -

og har oprindeligt – følgende en hverdagsrytme, der på ca. de samme tidspunkter hver dag (ved anretning ved spisetiderne) – givet tjenestefolket muligheder for en særlig form for social udveksling, der bestod i tavse ”indforståede” blikke på tværs af gårdene,

- ill. 18 -

for dermed at bekræfte fællesskabet mellem tjenestefolkene i de forskellige lejligheder, og yderligere understreget at gårdene - som et ”møde- og blikvekslingsrum” - havde en særlig samlende betydning for husets hele stab af tjenestefolk.

Husets markante forskel på forside og bagside (ydre facader og indre gårde) korrelerede til en tilsvarende forskel og adskillelse mellem det ”fremskudte” herskab i bygningens rand og det ”tilbagetrukne” tjenestefolk i gårdhuset, som social ”forside” og ”bagside”, hvor anrettermøblet markerede overgangen mellem tjenestefolkets ”verden” og herskabets ”verden”. Men i dag er denne forskel og funktion ophørt. Beboerne (”herskabet”) lever i dag uden tjenestefolk, og da ikke kun husets facader, men også husets indre faste inventar er fredet, eksisterer disse anrettermøbler og deres relation til gårdene stadig, men indgår nu på anden vis i beboernes livsverden, hvorfor husets ”bagside” nu er ”trådt frem” som ligeværdigt betydningsdannende arkitektonisk element for ”herskabet”. Gårdene, køkkenet og anrettermøblet indgår nu som en del af de nuværende beboeres livsverden, hvorfor de nu indtager en mere ligeværdig plads i det spil som bygningen former. Mere om dette senere.

I 1964 skrev Fisker en artikel i Arkitekten hvor han proklamerede: »Funktionalismens etik siger, at ingen form er noget i sig selv. Formen får kun betydning gennem den funktion, den skal opfylde.

Denne etik bør vi stadig kæmpe for.« citat slut. I tilfældet Vodroffsvej 2 er funktionen som nævnt skiftet, hvorfor betydningen (iht. Fisker) tilsvarende er (eller må være) skiftet, og det afgørende spørgsmål er om dette betydningsskifte også giver relevant mening i forhold til beboernes livsverden i dag?

Som tidligere giver gårdenes fremskudte anrettervinduer og -inventar, ramme til en særlig oplevelse. Beboerne sættes i en særlig situation hvor de ved brug af dette inventar og tilhørende vindue, også placeres i en mulig blikudveksling med (eller opmærksomhed på) de beboere overfor der er i den samme situation. En blikudveksling der markerer en dobbeltbundet tilstand af både nærhed og afstand. En nærhed pga. blikudvekslingen, og en afstand pga. gårdenes ”tekniske” ikke-sociale karakter, der ikke giver rum til at udvekslingen kan føre til mere end et blik, hvorfor en følelse af afstand og isolation også melder sig, i modsætning til tidligere hvor tjenestefolkene jo i omfattende grad brugte bagtrappen, gården og kælderen i deres daglige arbejde, og derfor løbende var i kontakt og udveksling med hinanden på tværs af lejlighederne.

De to hovedtrappers placering med indkik i de indre gårde, fremviser tydeligt forskellen på forside og bagside (ydre facader og gårde), ved at trapperne holder forskellen tæt sammen så forside og bagside opleves umiddelbart efter hinanden,

- ill. 19 -

- ill. 20 -

hvilket tidligere måske kan have forekommet en kende usædvanligt eller i hvert fald meget ærligt, da herskab og gæster derved, som det første indtryk af bygningens indre,

- ill. 21 -

fik indsigt i ”bagsidens tekniske profanitet” og tjenestefolkets ”fællesrum”, men i dag er dette måske mere meningsfuldt, da gårdene nu er løftet fri af hierarkiet og på mere ligeværdig vis indgår i en samlet fortælling, hvor alle elementer bidrager med samme betydningsvægt.

- ill. 22 -

Lejlighederne bruges i dag - og opleves derfor som - en udvekslende bevægelse mellem de ydre facader og de indre gårde, i modsætning til tidligere hvor den herskabelige del af lejlighederne i højere grad blev anvendt og oplevedes som en rand der mere ensidigt var orienteret mod det omgivende offentlige rum.

Vodroffsvej 2 er ændret fra en tidligere hierarkisk delt verden af forside og bagside, til en nutidig samlet verdens spændingsfyldte udveksling mellem yderside og inderside. Fra ”to verdener” til ”én verden”. Det interessante er hvordan denne tidligere bagside nu indgår som betydningspåvirkende inderside i den samlede ”verden”, og hvad dette betyder for en aktuel forståelse af huset og korrelationen til de nutidige beboeres livsform(er)?

Det liv og den gennemtrængende døgnrytme der tidligere prægede gårdene – med tjenestefolkenes arbejdsrytme – er forsvundet.

- ill. 23 -

I dag er det kun tilfældige, mere eller mindre betydningsløse begivenheder der flygtigt afbryder gårdenes tomhed og ”fylder noget i rammen” som fx tilfældige ærinder og blikudvekslinger. Som oftest er man ”ufunktionelt” og ”ensomt” til stede i disse rum. Gårdene er i dag ”tømte”, meningen er kortsluttet. Den funktionalitet og socialitet som gårdene har givet rum til og ”belyst” er afgørende ændret, for i dag at være næsten ikke eksisterende. »Formen får kun betydning gennem den funktion, den skal opfylde«, som Fisker – som tidligere nævnt – har proklameret, hvorfor gården som funktionstomt, også må være betydningstomt ifølge Fisker. Spørgsmålet er om dette er rigtigt, og om denne tilstand ikke i stedet lader betydningen opstå et andet sted end i funktionen? Gårdenes aktuelt funktionelt ”afklædte” og ”nøgne” tilstand viser os det, vi ellers ikke ser. Vi bliver opmærksom på vigtige aspekter, som vores almindelige omgang med arkitekturen ofte er for ”funktionsfokuseret”, og utålmodigt til, at vi for alvor får mulighed for at opleve. Det er ikke længere det funktionelle flow igennem en understøttende arkitektur der opleves, men i stedet arkitekturens ”selvgyldige eksistens” der i højere grad kommer én i møde, og får én til at standse op. Gårdene er i den forstand aktuelt ”asociale” rum uden relation til en social ageren. Fra at være kvalificerede, involverede og til for tjenestefolkets arbejdsbrug, socialitet og tid, er gårdene i dag ”udeltagende”, ”tavse” og ”ensomme” i deres ”asociale” egenværen. I gårdene opleves tiden som noget der næsten er gået i stå.

Dette lyder måske umiddelbart som en negativ tolkning af gårdene, men set i forhold til hele bygningens spil, og dette spils relevans for beboernes livsverden, vil jeg hævde at lejlighedernes udspændthed, mellem de ydre facaders kontekst-kommunikerende udadvendte ”socialitet”, og gårdenes indadvendte ”asociale” egenværen, former en arkitektonisk situation der korrelerer til beboernes almenmenneskelige livssituation.

- ill. 24 -

Bygningens spil mellem kontekstuel involvering og ensom egenværen er også et spil – et ”livsspil” - den enkelte beboer er placeret i, i den forstand at vi i vores (demokratiske) kultur, har en generel selvpfattelse der kan anskues som liggende på et kontinuum mellem to tilsvarende poler: ’gensidigt afhængig’ i den ene ende og ’uafhængig’ i den anden. I vores kultur betragter vi selvet - individet - som uafhængigt. Individet er selvberørende og karakteriseret af indre egenskaber; personlige holdninger, principper og evner. I den anden ende anskues individet dog også som indvævet i et socialt netværk af forpligtelser og roller i forhold til netværket. Menneskeliv leves sammen med andre, men eksistentielt er vi alene, overladt til os selv.

Dette er en grundlæggende indre sandhed vi alle lever med, men kun i kortere perioder direkte kan udholde og ”være alene med”, hvorfor vi i det daglige primært orienterer os i forhold til de ydre

fællesskaber og sociale kontekster vi indgår i. Denne sandhed kan ikke undslippes, men den kan sættes ind i et "spil", hvor den bliver "håndterbar". Straks fra fødslen har vi et uafhængigt selv – en egenværen – men der er også en social og samfundsmæssigt involveret konstruktion uden om, som dét der måske i sidste ende kvalificerer selvet. Selvet er i en vis forstand retningsløst uden socialitet, "det indre selv" kan finde retning i udveksling med den "udefra kommende" socialitet, ved at de personlige holdninger, principper og evner omverdens-involveres. Kontrasten er dog vigtig at fastholde så socialiteten ikke blot består i "medløb", men at vores egenværen giver os et indre rum, et solidt anker i os selv, så vi ikke risikerer at blive alt for ukritisk omverdens- og gruppestyrede. Og omvendt sikrer vores egenværen måske netop socialitetens fortsatte udvikling, som arnested for den fortsatte kritik der kan justere de retninger vores fællesskaber tager, så de ikke udarter i "onde cirkler" og/eller "gruppepres". Der er altså ikke tale om et adskilt modsætningsforhold mellem egenværen og socialitet, men om et tæt udvekslende forudsætningsforhold, hvor forskellene lever dynamisk af hinanden. Mennesket er eksistentielt placeret i det altid uafgjorte forhold mellem ensomhed og socialitet. Denne kontrast vil nok altid ligge i den almindelige forskel på det private og det offentlige (fx mellem den enkelte private lejlighed og det omgivende offentlige rum), men i tilfældet Vodroffsvej 2, er denne kontrast også "eksterioriseret" ud i arkitekturens helhedsbillede, som et arkitektonisk motiv der udtrykker kontrasten i en arkitektonisk forskelsfigur som det private (lejlighederne) udspændes i, hvorfor lejlighederne i denne tolkning bliver et kontrastfyldt spændingsfelt.

Vodroffsvej 2's hele gestus som et polært udspændt kontinuum; både udadvendt involveret og indadvendt uafhængig - er i den forstand en korrelerende arkitektonisk figur som *stemmer* beboerne, og som beboerne meningsfuldt kan agere og spejle sig i, uanset om dette sker bevidst eller ubevidst. Og på denne subtile måde virker gårdene alligevel også som et "kollektivt" rum, i den forstand at gårdenes løsrevne uafhængighed, er en uafhængighed som beboerne (og vi alle) deler, for samtidigt - med kontrasten som metode - på paradoksal vis at gøre os mere opmærksom på verden omkring os, og vores involvering i denne. Ikke kun som et fysisk arkitekturmotiv man som bruger bevæger sig rundt i, men også via lyden fra det omgivende offentlige rum (trafikstøj og andet), der "daler" ned i de ellers tyste gårde, hvorfor den ydre offentlige verden, og dennes summende socialitet, rytme og hastige tid, alligevel melder sig i gårdenes ellers uafhængige indre verden, hvilket på samme tid minder en om det udenom, og forstærker afsondretheden, den melankolske ensomhedsfølelse og den langsomme, næsten stoppede tid.

Man kan måske hævde at arkitekturens "ensomme" egenværen altid er tilstede i et arkitekturværk, hvilket selvfølgelig er rigtigt, men denne er ofte gemt og glemt i skyggen af arkitekturværkets funktionalitet og snævert hensigts- og rationalitetsstyrede virken og nytteværdi. "Indholdet" i arkitekturens ramme har det med at tage opmærksomheden, og kun sjældent står rammen frem i sin egen ret - som noget ikke kun (visse) arkitekter (og andre med dette særlige talent) har øje for. I tilfældet Vodroffsvej 2, er bygningens brugsmæssige forskydning årsag til at denne egenværen

kommer ud af skyggen, for tydeligere at kunne bidrage til Vodroffsvej 2's samlede aktuelle fortælling med en udpræget melankolsk dimension der kontrasterer og nuancerer den funktionelle betydning som Fisker fremhæver, og dynamiserer bygningens samlede effekt og spil, der opleves desto mere intenst.

Jeg vil i denne sammenhæng ikke undlade at hævde at arkitekturens egenværen (og arkitekturens melankolske dimensioner), har dårlige vilkår i både den uengagerede og uambitiøse, men også i den overprogrammerede funktionelt optimerede og/eller sensationshungrende (overfladisk billedskabende) arkitektur der – med enkelte gode undtagelser - præger arkitekturscenen i dag. En arkitektur der næsten entydigt skabes på baggrund af kortsigtede markedsbestemte hensigter der som junkfood fylder uden at nære, uden fornemmelse for den anden vigtige side af arkitekturen der ligger i arkitekturens mere tyste "eget sprog" og egenværdi, som det der bæres igennem tiden og føres videre, når de kortsigtede hensigter lades tilbage i arkitekturværkets fortsatte liv. En kortsigtethed der også rammer Vodroffsvej 2 når værket kun forstås som "viljeløs" ramme omkring nogle borgerlige boidealer. En forståelse som værket med tiden har tilbagevist, for i dag at have påvist en mere stædig evne til at trænge igennem tiden, og fortsat være relevant. Denne analyses forståelse af Vodroffsvej 2 er i den forstand et opgør med en anden – ofte udbredt – forståelse der ikke regner arkitekturen for et gode i sig selv, men kun anser den som et "livløst" materiale uden egenværdi, der "viljeløst" står til rådighed for vores umiddelbare/kortsigtede snævert funktionelle, nytteorienterede og sensationsorienterede behov, uden forståelse for at den vellykkede arkitekturens egenværen måske netop kan og bør forstås som en - for vores livsformer og livsforståelser – uundværligt inspirerende og kvalificerende modstand, og i den forstand som en stædig vilje med en langsommere tid, og et længere tidsperspektiv, som vi – med vores kortere menneskelige tidshorisont – måske kan have vanskeligt ved at fatte omfanget af, men omvendt må forsøge at installere i arkitekturen, vil jeg hævde.

Afslutning:

Min analyse af Vodroffsvej 2 indgår i en bog jeg er ved at skrive, hvis arbejdstitel er 'Helhed & Situation', hvor en vigtig pointe er, at de helheder vi som arkitekter fordrer, med den arkitektur vi tegner og bygger, har som betingelse at de (næsten) altid indgår i, og skal virke positivt i en kompleks og foranderlig situation. En situation der (næsten) altid er mere omfattende end den arkitektur vi bygger. Situationen er hele den foranderlige sociale og kontekstuelle kompleksitet som arkitekturværket virker i, hvor helheden i en vis forstand består i de kræfter der virker positivt i situationen, og bidrager til at situationen, på så mange planer som muligt, er vellykket, meningsfuld, og kan hænge sammen og fungere, hvilket ikke nødvendigvis er det samme som konfliktløs harmonisøgning. Og da situationen altid vil forandre sig, vil helheden ligeledes justere sig, ændre virkningseffekt, og i den forstand skifte karakter, som det fx er sket med Vodroffsvej 2.

Det særlige ved Vodroffsvej 2, er at dette er sket uden at værkets fysiske form er ændret, hvilket selvfølgelig ikke altid vil kunne lade sig gøre.

Et arkitekturværk har som vilkår, at det (næsten altid) tegnes af en arkitekt, og bygges i dialog med en bruger og et produktionsapparat – det skal kunne tegnes, repræsenteres og bygges - men dette er ”kun” delaspekter, og som alle delaspekter, udgør det et *træk* der ”intet” er i sig selv, udover at det fører en bevægelse videre til andre træk. Det enkelte træk er amputeret i-sig-selv, og får kun sin fulde kraft og mening udfoldet i relation til værkets tids- og helhedsrealisering. Der vil altid være delaspekter og prioriteringer i et værk der er vigtigere end andre; et særligt kontekstvilkår, et særligt socialt/funktionelt aspekt, et særligt bæredygtighedsaspekt, en særlig byggemåde, nye teknikker, materialer, medier, repræsentationsformer osv., og disse kan i skabelsesprocessen inspirere til særlige måder at kvalificere div. kvaliteter og helhedsfordringer på. I sidste ende er det dog den realiserede helhed over tid, som værket står og falder med.

Stillet overfor de uoverskuelige opgaver og problemer som arkitekter ofte skal håndtere i dag, kan det måske være fristende at forfalde til en arkitekt-praksis hvor kompleksiteten fortrænges, så tingene forekommer at være knap så indviklede. Jeg har dog den opfattelse at *arkitekturens praksis* – de komplekse og foranderlige helhedsresultater som værkets væren og virken i verden realiserer, i en vis forstand uafhængigt af sit arkitekt-ophav – er den altafgørende inspiration og forudsætning for *arkitektens praksis*. Det er i det udvekslende møde med virkelighedens kompleksitet og tid at arkitekturværket må stå sin prøve, og det er i en konkret nuancering af mødets effekter, at erfaringerne må gøres. Som inspiration for nye værker, og de værktøjer, metoder og processer der skal til for at skabe disse.

Med udgangspunkt i arkitekturens praksis som den bl.a. udfolder sig i Vodroffsvej 2, vil jeg derfor tale for at vi som arkitekter tager førnævnte helhedsforståelse i betragtning. Og fra denne vinkel vil jeg stille spørgsmål til *arkitektens praksis* som noget der i mit oplæg ikke forstås som en praksis der i den forstand *realiserer* arkitektur, men måske bedre kan forstås som en praksis der *potentialiserer* arkitektur som helhedsfordring. Arkitekten arbejder i en vis forstand ”kun” med præ-former (intentioner mere end realisationer), og dette gælder ikke kun den arkitektstuderende, men også den færdige arkitekt. Realiseringen er ikke blot det at tegne og bygge et hus. Realiseringen er reelt først det der sker med værket og den situation det indgår i, når værkets potentialer realiseres og virker i en verden der kun i begrænset omfang kan beherskes og forudsiges, og det relevante spørgsmål i denne sammenhæng lyder derfor: hvad betyder dette for arkitektens praksis, og de metoder og repræsentationsformer vi benytter os af?

Helheden må være en fordring i arkitektens arbejde, der indgår mere indirekte og behandles som udfoldet tilstedeværelse. Arkitekten må forsøge at lade en større virkelighed – en større kompleksitet af virkelighedsdimensioner, virke som forudsætning for sin værkproduktion, i et

forsøg på at foregribe og muliggøre div. helhedseffekter når værket og dets virkeligheds- omstændigheder realiserer sig over tid. Ikke overraskende mener jeg derfor at arkitekten må evne at arbejde med potentialitet og kompleksitet – forstået som den mangfoldighed af omskiftelige virkelighedsdimensioner der bør udfolde sig, og gives gode vilkår, når et værk realiseres, og virker i verden - hvilket jeg for god ordens skyld hellere må understrege, ikke udelukker at arkitekturen kan have en enkel form. Arkitekten må betragte og anvende denne kompleksitet som et afgørende kreativt potentiale i sin praksis, og derfor udvikle metoder og repræsentationsformer der giver gode vilkår for at kompleksiteten kan kvalificeres og udvikles i arkitektens praksis, for at give gode vilkår for at kompleksiteten fortløbende og på vellykket vis kan realisere sig i arkitekturens praksis. Men arkitekten må også – belært af bl.a. Vodroffsvej 2's stædige vilje – sikre sig et frirum vil jeg kalde det, hvor arkitekturens mere autonome egenværen kan udvikles, hvilket måske kræver at den udadvendte arkitektpraksis som den førnævnte virkelighedskompleksitet fordrer, suppleres med en mere indadvendt og hermetisk praksis. Arkitekturen har i den forstand en dobbeltvirkende orientering der i udpræget grad minder om menneskets - tidligere beskrevne - livsspil mellem egenværen og socialitet. Belært af bl.a. Vodroffsvej 2, er der ikke tale om et adskilt modsætningsforhold mellem arkitekturens egenværen og dens involvering i en foranderlig virkelighedskompleksitet, men om et tæt udvekslende forudsætningsforhold, hvor forskellene lever dynamisk af hinanden. Arkitekturen er - som mennesket - eksistentielt placeret i det altid uafgjorte forhold mellem egenværen og omverdensinvolvering, og at arkitekten for tiden måske har dårlige vilkår for at arbejde med og udvikle denne dobbeltorientering, betyder ikke, at vi skal give afkald på den. Tværtimod er det min holdning, at denne dobbeltorientering fortsat vil være afgørende for arkitekturens helt grundlæggende værdi og bidrag til verden.